

Kostyál László:

New Age – Új generáció

Az I. Zalai Ifjúsági Tárlatról

Annak előrebocsátásával kell kezdenem a maga nemében úttörő és éppen ezért nagy jelentőségű kiállításról szóló tudósításumat, hogy nem tartom szerencsésnek a címadást. A New Age – új kor(szak) – terminussal nem önmagában van baj, hiszen bizonyos szempontból a tárlat valóban egy remélhető új korszak kezdetét jelzi. A New Age-nek azonban van egy olyan, szellemi-spirituális, részben a kereszténység utáni korszakra utaló jelentése, amelyet semmiképpen nem keverhetünk össze egy fiatal művészgeneráció, mégoly üdvös színrelépésével. Bár a *Műértő* hasábjain éppen ezekben a hónapokban körülhárítani és fogalmilag – véleményem szerint meglehetősen egyoldalúan – definiálni próbált *kortárs művészet* egyik szellemi háttere kétségkívül a ma emberének spirituális fogódzókat kínáló, vallásilag eléggé eklektikus New Age, azonban a fiatal zalai művészek kiállításának ehhez nem sok köze van. Mint ahogy – a kérdés kapcsán kikívánczok belőlem – gyakorlatilag a kortársak jó része művészetének sincs sok köze a kortárs művészethez (vagy ahogy mind gyakrabban használják, kortárművészethez), legalábbis a mai pragmatikus elméletírók szerint. Előbbi társadalmi, utóbbi művészettörténeti értelemben használja a kortárs jelzőt, így az a laikusok számára pusztán kronológiai ekvivalenciát jelent, míg a szakma a még le nem zárt művészeti diskurzusokat tovább gazdagító művekre vonatkoztatja. Bonyolítja a helyzetet a műkereskedelmi értelmezés, amely a reprezentatív Christie's aukciósház álláspontja szerint a mindenkor utolsó 20-25 év művészetét takarja (Csizmadia Alexa: Kor-kérdés, *Műértő*, 2007. április, 8. o.). És ha egy

Gyerák Petra: Cím nélkül

fogalom mögött ennyire ambivalens jelentések rejtőznek, ott bizony a fogalommal valami baj van, ami furcsa, hogy még nem ütött szeget kortárs szakembereink fejébe...

Horváth László Adrián: Vízió

Nem szokás ugyan karakteresen megfogalmazni, de most mégis megteszem: az ilyen értelemben vett kortárművészet csak az egyik pólusa a kortárs művészetnek. A másik pólust formailag látványelvű, tartalmilag az általános értékekre (s nem a napi aktualitásokra) koncentráló művészetnek nevezhetjük (magasabb rendűnek tekintve őket, mint például a nemzeti vagy a vallási értékek).

A fiatal zalai alkotók bemutatkozása tehát ifjú, kortárs alkotók kiállítása, de csupán részben kortárművészeti tárlat. Mind stílus-formai szempontból, mind a narratíva oldaláról felvonultat teljesen hagyományos és merészen újító jellegű műveket. A többség természetesen – az alkotók életkorából és élethelyzetéből következően is – e kettő között elhelyezkedő útkeresésről tanúskodik, de annak precíz lebontására, hogy a pragmatikus szemlélet szempontjai alapján melyek tartoznak konkrétan a kortárművészet kategóriájába, nem vállalkoznék. Annál is kevésbé, mert ahogy jeleztem, a meghatározás sántít: egyoldalúnak és diszkriminatívnak tartom, s csak jobb híján, amolyan terminus-pótléknak tudom elfogadni, amíg nem születik adekvát elnevezés e valóban létező tartalomra (javasolnám például a globális művészetre utaló „globart” mozaiksztót).

A fenti, talán szórszálhasogatónak tűnő fejtegetésnél – higgyék el, nem az – számunkra azonban most fontosabb a kiállítás jelentőségének alátámasztása. A kezdeményezők a Zalában született és ide kötődő vagy itt élő, felsőfokú képzőművészeti tanulmányaikat végző vagy azokon már túl lévő, 30 évnél nem idősebb fiatalokat szólítottak meg s hívtak bemutatkozásra. A termés most először érett be. Az elmúlt időszakban a művészeti vénával megáldott fiatalok főiskolai (egyetemi) tanulmányaikat követően alig-alig tértek vissza, így egy generációs tárlat megrendezésének kevés értelme lett volna. Kisfaludi Strobl Zsigmondtól kezdve Vajda Lajoson, Szobotka Imrén, Bezerédi Lajoson keresztül Benyó Ildikóig, Pajzs Lászlóig, Dús Lászlóig, Drabik Istvánig hosszan lehetne sorolni a Zalából elszármazott s hírnévre jutott művészeket. E folyamat felismerése másfél évtizede vezetett el oda, hogy néhány művésztanár összefogása révén (itt nem lehet elhallgatni Fischer György szobrászművész kezdeményező szerepét) Zalaegerszegen az Ady Endre (akkor még csak általános) iskolában egy olyan új műhely és alkotóközösség jött létre, amely megteremtette a megyeszékhelyen a középfokú művészeti képzést, lényegesen jobb és szerteágazóbb lehetőségeket biztosítva a korábban és vele párhuzamosan is szép eredményeket felmutató rajzsakköröknél. A Zalában új képzési forma révén az ezredfordulón jelentősen megnőtt a művészeti vonalon továbbtanuló és ezt a szakmát választó fiatalok száma, s közöttük immár számos olyan is akadt, aki további boldogulását a megyébe visszatérve képzelel el, míg mások, bár a távolból, (egyelőre) szoros kapcsolatot ápolnak szülőhelyükkel. Erre a várostörténeti (mert hát az alkotók többsége a megyeszékhelyhez kötődik) szempontból nagy jelentőségű tényre épül a mostani tárlat. A jövőben remélhetőleg rendszeressé fog válni, s ez a város polgárosodottságának is fontos fokmérője. Olyan lépcsőfok, amelyre joggal lehet büszke a település, ugyanakkor komoly felelősséget is ró a döntéshozókra. Az egerszegi művészeti gimnázium fölött a hírek szerint sötét felhők gyülekeznek, pedig léte sokkal többet jelent a városnak pusztán finánciális kérdésnél. A művészeti intézmények rangot adnak egy településnek, a képzés működtetése és a fiatal művészek megtartása esélyt arra, hogy nem csupán befogadója, hanem markáns alakítója is legyen a kulturális fejlődésnek. A tárlat résztvevőinek jelentős részében a jelek szerint tudatosult mindez, s a közös jövő iránti felelősség rájuk eső részét vállalják.

Huszonhatan vannak. Huszonhatan mondják el véleményüket a még inkább általunk alakított, de már általuk is megismert világról. Huszonhatan adnak számot abbéli elképzeléseikről, hogyan kellene tovább formálni és kijavítani azt, amit mi – legalább részben – elrontottunk. Többnyire nem leckét mondanak fel (bár ilyen is akad közöttük), hanem önálló gondolatokkal állnak elének. Vannak, akik „kortárs” gondolatokkal, és vannak, akik „lezárt diskurzushoz tartozó”, mégis aktuális – értsd örökérvényű – gondolatokkal. Mert mi másnak tarthatjuk például Sza-

bó Attila teljesen hagyományos formakincséből merítő halas csendéleteit, a tálcán a kibelezett kopolyússal, mellette a késsel, mint a krisztusi áldozat ősi szimbólumból kiinduló, átvitt értelemben napjainkra ugyanúgy vonatkoztatható parafrázisának. Ugyancsak nem korszerűek Gondos Anna vagy Gyulai Zsuzsanna természet-részletei, melyek inkább fiktív, belső, mint külső tájat állítanak elének, melyeket különös emocionális töltés fűt. A táj médiumként való felhasználását a romantikus, utóbb a szimbolikus és az expresszionista festészet is vallotta, alkalmazása mégsem feltétlenül tűnik anakronisztikusnak. Sokkal inkább az Marics Attila csak kevésé átfogalmazott Munkácsy-recitátuma: a *Poros út* távolodó szekérének elének idézése kevésé illik a tárlat jellegéhez.

Horváth Csongor: Test

Sarkos és egyértelműen kritikus a véleménye az emberi életet már magzat korában elpusztítani hajlamos világunkról Molnár Dánielnek (*Memento vitae*), a kiürült, elszáradt növényeket és az önmagát elpusztító globális civilizáció rekvizitumait vizionáló Horváth László Adriánnak (*Vízión, Város, Elhagyott világ*), vagy a behunyt szemű, de kétségbeesett, artikulálatlan kiáltásra nyíló szájú, a fejről leválasztott arcot megmintázó Gyerák Petrának. Gazdag Ágnes, Kéri Katinka és Monok Balázs a fotórealizmus eszközeit használja fel: az emberi test egyes részleteit (arc, tenyér, szem, fül, orr stb.) környezetükből kiszakítják és felnagyítják, aminek révén jelentésük megváltozik, s immár

az egész része helyett a rész egészét vagyunk hajlamosak látni bennük. A tenyér redőzete meghatározhatatlan biomorfi burjánzás lesz, a tágra nyitott szem egyetlen kérdőjellé, a fül pedig a kíváncsiság szimbólumává lényegül át. A kicsiny figuráival a rendelkezésre álló fehér felületnek – Fehér László nyomdokán haladva – csupán apró töredékét kihasználó Fischer Judit és Tóth Norbert munkái kapcsán előbb a „miért” kérdés fogalmazódik meg bennünk, majd egyre inkább az üresség és a magányosság érzete.

A müncheni képzőművészeti akadémián idén diplomázott és a tárlat legmagasabb díját elnyert Bóbits Diána az op art egymás mögötti több, átlátszó (itt: áttetsző) rétegre festő és így térbe helyező gesztusához nyúl vissza, és a megsebzett, illetve a bekötözött kéz gondolatával játszik el. Harmadik művén ugyanazt a témát boncolva profán ikonosztázt állít fel, melynek közös nevezője a vért asszociáló piros festékpamacs (*Everyday Accidents I-III.*). Bacsó Ágnes és Bárdosi Katinka – bár egymástól teljesen eltérő módon – kiragadott civilizációs lenyomatokat emel központi képi motívummá. Előbbi steril háttér elé helyezi drótháló-kollázsait, melyek triptichont alkotnak, s tulajdonképpen egy József Attila vers (egyik szakasza még olvasható) geometrikus metamorfózisaként interpretálhatók. Utóbbi titokzatos, fiktív, ismeretlen írásjeleknek is értelmezhető, sugárzó motívumokat fest a vászonra, melyek fantasztikus, villódzó környezetükben önálló életre kelve látszanak lebegni (*Orient, Cola-fény*). Borbás Helga *Kis kóbor hajója* és *Alvó repülője* egy játékos, ugyanakkor a feje tetejére állt világot állít elénk, választást engedve a játékosság vagy a kritika hangsúlyozása között. Kiss Ágnes Katinka portréi nem a fiziognómia jegyeinek, hanem a pszichének megragadására törekvő, erőteljes színekkel és gesztusokkal fogalmazó, ta-

lán az ábrázolt aurájának láttatására is törekvő arcképek, a másodikon az ábrázolt körvonalai már feloldódnak a nagyrészt csurgatással, illetve lendületes mozdulatokkal felvitt színekavalkádban (*János I-II.*).

Egyaránt a szimbolikus-szürrealista hagyományokból merít Pető Bernadett, Szabó Balázs és Herkli Máttyás Barnabás. Pető *Tördelve (I-II.)* c. kompozícióinak kőfigurája kubista tömörszerűséget mutat, Szabó lírai megfogalmazású, tájba helyezett pszeudo-portréja a szemlélő számára nehezen azonosítható eseményre vagy jelenségre utalhat (*Remegés*), míg Herkli kitalált, hullámozó vonaljátékkal, érzékletesen megfestett, kvázi-környezetbe helyezett tárgyai (*Ágy a hieroglifák között*) és figurái (*Zöld fej, Álom*) immanens törvények szerint kelnek életre. Szentgróti Dávid a képmezőt kitöltő képzeletbeli táj és az előtte lebegő képfelület-síkok viszonyát relativizálja, bár lehet, hogy a harmonikus összhatást keltő, vízszintes színsávok mögött főleg valódi térbeliséget keresni (*Lépcsős*). Másik két képén (*Ruha, Sírmosás*) a szubjektív ikonográfia művészi gesztusával helyez csak részben felismerhető motívumokat a felületre. Dienstag István térképből, csipkefüggönyből és színes magazinokból kivágott részletek, illetve fehér lapból kiollózott kvázi piktogrammok tudatosan részleges felragasztásával a térbe is kilépő kollázsait alapul használja fel nagyrészt szögletes, geometrikus jellegű motívumaihoz, melyek így szándékoltnan eklektikus végeredményt adnak (*Cím nélkül I-II.*). László Edina kompozícióját (*Camouflage*) elsősorban akár egy műszaki tervdokumentáció vagy egy mérési feladvány részének is tekinthetnénk, s csak hosszabb szemlélődés után derül ki, hogy a méretezéssel is ellátott idomoknak és pont-rendszereknek csak egyes részletei konkrétak, mások pedig feloldódnak a piros-fehér-fekete

Herkli Máttyás Barnabás: Ágy a hieroglifák között

foltok kavargásában. Burucs Szabolcs precízen kidolgozott grafikai lapja (*A haragosok bugyra*) az utolsó ítélet apokaliptikus vízióját idézi, vele szemben Horváth Csongor csak az alak egyes részeit láttató akt-tanulmányokkal jelentkezett. Tóth Veronika faszobra címe (*Geometria szabadon*) ellenére biomorf jellegű: egy felnagyított, félbevágott gyümölcsmagot asszociál, bronzplasztikája (*Szorító*) ezzel szemben geometrikus formanyelvet használ.

A tárlat tehát összességében nem csupán változatos, hanem számos művészileg is izgalmas és továbbgondolásra érdemes vizuális ötletet állít elénk. A kiállítók jelen-

tős része képes igazi értéket is hozzátenni a megye művészetéhez, hisz mind formai oldalról, mind a narratíva szempontjából van önálló mondanivalója, bár utóbbi még nem minden esetben kikristályosodott. Önbizalmuk elismerésre méltó, ugyanakkor alapja lehet a további építkezésnek. A szakember és a laikus kiállítás-látogató is abban bízik, hogy a mostani tárlatnak lesz folytatása, a zalai képzőművészet önreprodukciós potenciálja megmarad, s az itteni városok képesek lesznek megtartani művészeiket, s biztosítani a lehetőséget további fejlődésükre. Úgy legyen!

Enteriőrök a kiállításról

